

PROFILUL DE PERSONALITATE AL ADOLESCENIILOR AGRESIVI DE DIFERITE ETNII

Angela POTBNG, Anna SAENCO

Catedra Psihologie

Raymond Cattell afirmait: "La personaliti c'est celle qui permet une prädiction". Il explorait la personaliti humaine a partir de son comportement, analysant la fazon dont elle rãagit dans diverses situations. Abordant la personaliti dans la perspective de Cattell, cette itude reflute les donnäs d'une recherche orientie vers l'identification du profil de la personaliti des adolescents agressifs repräsentrants des diffärentes ethnies.

Les räsultats obtenus accusent des diffärences importantes dans les traits de la personaliti, tels autoïvaluation, pratique – imaginatif, dăpendant– indăpendant, contrflăi - non contrflăi.

Obiectul cercetării de faior se contureazr dintr-o necesitate practicr – a da rrspuns cadrelor didactice din onvãormbntul preuniversitar la ontrebarea, de ce cbnd este vorba de agresivitate, acuze mai mult sau mai puoin voalate se aduc de regulr altor etnii conlocuitoare.

Agresivitatea este o formr de comportament orientatr on sens distructiv on vederea producerii unor daune fie ele materiale, moral-psihologice sau mixte. Deci, actul agresiv poate viza unele obiecte (casr, maecinr, mobilr etc.), fiinãa umanr (individul uman izolat, microgrupurile, colectivitatea) sau ambele. Opusul agresiviti ar fi comportamentul prosocial, care presupune cooperare, toleranã, echilibru. Pentru a grsi exemple privind comportamentul agresiv nu este nevoie de eforturi speciale. Datoritr uriaeelor disponibilitãii privind mediatizarea, suntem, din nefericire, aproape zilnic martorii diferitelor forme de manifestare a agresiviti (trzboaie, crime, jafuri, tãlhrrii, violuri, incendieri, distrugerii etc.). Delinvenãa ei infracoionalitatea constituie formele de vbrf ale manifestrii agresiviti, iar statisticile ontocmite on diferite ãurri denotr o creetere ongrijorãtoare a ratelor acestui „flagel” acum, la onceputul celui de-al treilea mileniu.

Una dintre cele mai vechi ei, totodatr, dificile ontrebrii adresate psihologilor a fost, dacr „echipamentul” psihocomportamental al individului uman este dependent de factorul ereditar (zestrea ereditar) sau de factorul de mediu. Nu numai on legrturr cu agresivitatea punem ontrebarea dacr este sau nu onnrscutr, ci ei on legrturr cu oricare altr trrsrturr de personalitate.

Specialietii oferr cbteva abordri vizbnd problematica agresiviti, ei anume:

Agresivitatea este onnrscutr, poziãie susiointr de autori precum Sigmund Freud ei Konrad Lorenz. On viziunea lui Freud, agresivitatea este un instinct. Oamenii se nasc cu instinctul de a agresa ei de a fi violenoi, ontrucbt aceastr „presiune” ereditar nu poate fi onlrturatr, este necesar ca on procesul influenãrii educaãional-culturale sr se grseascr modaliti nedistructive de canalizare a tendinãoelor agresive. Pe de altr parte, cunoscutul etolog Konrad Lorenz, cbetigrtorul Premiului Nobel on 1968, mai ales dupr publicarea lucrrii sale *On aggression* (1966), accentueazr natura biologic-instinctualr a comportamentului agresiv pe care-l regrsim ei la nivel infrauman. Onsr on timp ce la Freud agresivitatea aprrea ca fiind predominant distructivr, la Konrad Lorenz agresivitatea interspecii are o valoare adaptativr ei este esenãialr pentru supravieãuire. Animalul oei aprrr teritoriul, disponibilitãioile de hranr ei ondeprrtbndu-i pe alãoi, previne supraaglomerarea. On plus, datoritr faptului cr cel puternic ei viguros ol onvinge pe cel slab ei neputincios, se produce o selecãie naturalr a celor cu un bun potenãial genetic. Este posibil, onsr, ca agresivitatea (conspecificr) sr fie dublatr de un alt instinct ce inhibr distrugerea totalr a adversarului, onlrturbndu-se astfel pericolul diminurrii drastice a efectivului unei specii. De aceea la multe specii de animale ontblnim un comportament agresiv ritualizat ce constr on faptul cr on desfreurarea unei lupte dintre doi masculi, de exemplu, atunci cbnd „cãnsle” de cbetig ale unuia dintre ei devin evidente, cel onvins dr semne cr se retrage ei prrrseete scena de luptr, iar onvingrtorul se opreete ei nu-ei mai continur atacul pbnr la distrugerea totalr a adversarului.

Teoriile ce au abordat agresivitatea ca pe un instinct au fost supuse unor multiple critici. La animale,

agresivitatea este influențabilă și modificabilă și mai mare măsură decât sugerează aceste teorii. Privitor la agresivitatea umană, dacă ea ar fi de natură instinctuală, ar fi de așteptat să întâlnim foarte multe asemănări între oameni legate de modul de adoptare a comportamentului agresiv. Or, realitatea a demonstrat că demonstrează continuu că există mari diferențe interindividuale în manifestarea agresivității. Sunt populații, comunități care aproape că nu cunosc agresivitatea și altele care se manifestă deosebit de agresiv.

Respingerea cu siguranță a naturii instinctuale a agresivității nu înseamnă, însă, că ignorarea unor influențe biologice asupra ei cum ar fi:

- influențe neuronale; există anumite zone ale cortexului care în urma stimulării electrice, facilitează adoptarea de către individ a comportamentului agresiv;
- influențe hormonale; masculii sunt mult mai agresivi decât femelele datorită diferențelor de natură hormonală;
- influențe biochimice (creșterea alcoolului și scăderea glicemiei pot intensifica agresivitatea).

Agresivitatea este un răspuns la frustrare. Cei care susțin această afirmație pleacă de la convingerea că agresivitatea este determinată de condițiile externe. În acest sens, cea mai populară și cea mai cunoscută este „teoria frustrare-agresivitate”, formulată de John Dollard și alții colegi de la Yale University. Chiar în prima pagină a lucrării lor, intitulată „Frustrare și agresivitate”, apar cele două postulate:

- *agresivitatea este întotdeauna o consecință a frustrării;*
- *frustrarea întotdeauna conduce către o anumită formă de agresivitate.*

Blocarea căii de atingere a unui anumit scop creează frustrări care, la rândul lor, se constituie în surse de manifestare a agresivității. Destul de frecvent, însă, agresivitatea nu este orientată asupra sursei sursei de frustrare, ci este reorientată, redirecționată (displacement) către o sursă mai sigură, în sensul că este foarte puțin probabil ca ea să se răzbească.

Teoria lui Dollard a fost supusă ulterior unor revizii. Astfel, Leonard Berkowitz (1978), considerând că teoria lui Dollard exagerează legătura dintre frustrare și agresivitate, susține că frustrarea produce supărare, o stare de pregătire emoțională pentru a ataca. O persoană frustrată poate să dea curs furiei atunci când sunt prezente și anumite semne ale agresivității sau, uneori, când nu sunt prezente asemenea semne. În primul caz, stimulii asociați pot amplifica agresivitatea.

Agresivitatea este un comportament social învățat. Această poziție este legată, în special, de numele lui Albert Bandura, care formulează teoria învățării sociale a agresivității. Conform acestei teorii, comportamentul agresiv se învață prin mai multe modalități, și anume:

- direct, adică prin învățare directă (prin recompensarea sau pedepsirea unor comportamente);
- prin observarea și imitarea unor modele de conduită ale altora, mai ales ale adulților. Cel mai frecvent, consideră Bandura, modelele de conduită agresivă pot fi întâlnite:
 - a) în familie (printr-unii copiilor violenței și ai celor abuzați și maltratați, adesea, provin ei uneori din familie în care s-a folosit ca mijloc de disciplinare a conduitei pedeapsa fizică);
 - b) în mediul social (în comunitățile în care modelele de conduită agresivă sunt acceptate și admirate, agresivitatea se transmite ușor noilor generații; de exemplu, subcultura violentă a unor grupuri de adolescenți oferă membrilor lor multe modele de conduită agresivă);
 - c) în mass-media (în special, televiziunea care oferă aproape zilnic modele de conduită agresivă fizică sau verbală).

Astfel, teoriile existente în literatura de specialitate abordează atât impactul factorului ereditar, cât și al celui de mediu în manifestarea agresivității.

Pornind de la aceste premise, ne-am propus drept scop identificarea specificului profilului de personalitate al adolescenților agresivi, precum și depistarea unor diferențe semnificative dintre factorii de personalitate ai acestora.

Ecantionul

Pentru a realiza acest scop, am elaborat un experiment constatativ la care au participat 121 de subiecți cu vârstă cuprinsă între 16-17 ani dintre care: 22 români, 20 ruși și ucraineni, 21 bulgari, 16 evrei, 28 georgieni, 15 romi. Adolescenții selectați pentru experiment sunt reprezentanții populației urbane care provin dintr-o zonă geografică unde este concentrată o populație numerică considerabilă a acestei etnii; astfel, adolescenții români sunt elevi ai liceului „Gh.Asachi” din Chișinău, rușii și ucrainenii – elevi ai liceului

„Ig.Leviroki” din Chieinru, bulgarii – elevi ai liceului „M.Moekov” din or.Ciadvr-Lunga, evreii – elevi ai liceului „Ram-Bam” Chieinru, gruzizii – elevi ai liceului „M.Moekov” din or. Ciadvr-Lunga ei romii – doar 3 din 15 sunt elevi ai liceului „Al.Puekin” din or.Soroqa, ceilaloi 12 nefiind ecolarizaoi.

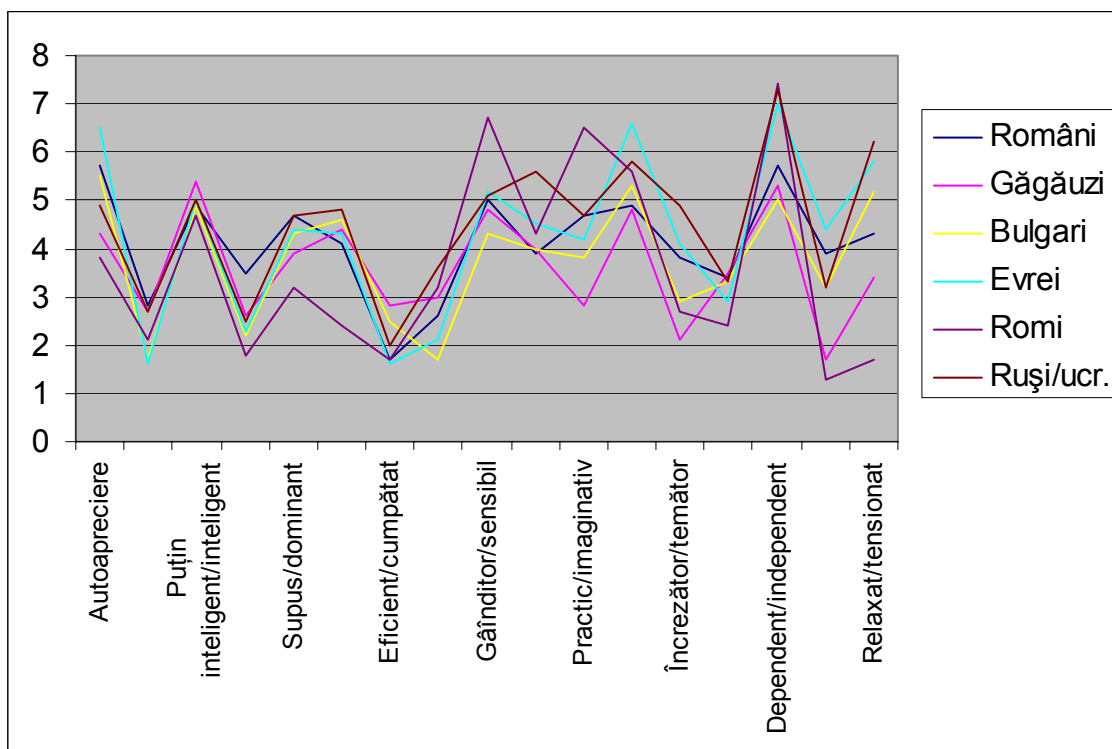
Instrumentarea experimentului

Pentru diagnosticarea agresivității adolescențoiilor am utilizat testul de agresivitate elaborat de A.Bassa & A.Dark, iar pentru diagnosticarea profilului de personalitate – chestionarul de personalitate (16 PF) elaborat de R.Cattell.

Rezultate ei discuții

Ontr-o primr analizr a rezultatelor descriptive observrm unele diferențe dintre grupurile agresive de diferite etnii la unii factori de personalitate.

Prezentrm on cele ce urmeazr graficele profilurilor de personalitate depistate la grupurile de subiecțoi implicate on cercetarea noastrr:

Astfel, on ansamblu, grupul adolescențoiilor agresivi de etnie **rombnr** se caracterizeazr prin comunicare modestr, distanțoi, puioin ontreprinzrtori ei greu stabilesc relații interpersonale. Acetia sunt predispuoi la frustrații ei suferințoe, sunt emotivi ei ueor iritabili. De asemenea, subiecțoi au oarecare concepții egocentrice ei uneori au atitudini de suspiciune. Nu sunt constanțoi, nu au principii ei deseori dau dovadr de dezorganizare ei iresponsabilitate. Sunt neoncrezrtori, rezervații ei rigizi. Sunt invidioei, exagereazr on atenția acordatr lucrurilor ne semnificative, sunt direcțoi, spontani, mai curbnd conservatori, suspicioei vis-a-vis de noile idei ei tendințoe, acceptr rutina ca ei greutrtoile tradițoiionale. Sunt conformietei ei dependențoi de grup, uneori le lipsește inițoiativa de a lua hotrtrri ei a acțoiiona. Sunt nedisciplinații ei predispuoi spre conflicte interioare.

Conform rezultatelor obiunute la 16 PF, adolescențoiii agresivi de etnie **ruoi/ucraineni** sunt mai comunicativi ei ueor iritabili, au dispoziție labilr ei o dozr de suspiciune, dezorganizații ei neoncrezrtori on propriile puteri, se deosebesc prin capacitate onaltr de a identifica ei prezice pericolul. Preferr sr ia propriile decizii, urmeazr calea aleasr de ei onciei ei iau hotrtrri de sine strtrtor. Sunt necontrolații, nedisciplinații, mrcinații de conflicte interioare ei iresponsabili faor de cerințoele sociale. Sunt mai curbnd tensionații, frustrații, excitații ei nelinițoiții, permanent nemulțoiimioi.

Grupul adolescenților de etnie **bulgarr** prezintă sociabilitate foarte scăzută, atitudini rezervate față de ceilalți, sunt rigizi și taciturni. Sunt mai curând supuși decât au atitudini ponderate, deci în unele situații pot prezenta acte de agresivitate reactiv-fizice, verbale sau imaginare. Acceptă rutina ca fiind greutățile tradiționale, uneori le lipsește inițiativa de a lua hotărâri și acțiunea.

Adolescenții agresivi de etnie **evreiasc** sunt necomunicativi, preferă să fie singuri decât au un cerc redus de cunoștințe ca și cei de etnie bulgarr și români. Posedă gândire concretă și abstractă. Subiecții se împotrivesc schimbărilor, preferă să ia propriile decizii, urmează calea aleasă de ei înșiși și iau hotărâri de sine stătător. Sunt mai curând tensionați, frustrați, excitați și neliniștiți. Nu posedă o autoapreciere adecvată, tind să se supraaprecieze.

Grupul de etnie **grguzr** prezintă sociabilitate foarte scăzută și pesimism. Subiecții nu sunt constanți, nu fac eforturi pentru a satisface normele grupului, nu au principii și sunt dezorganizați și iresponsabili. Nesupunerea față de normele sociale pot să le formeze comportamente antisociale. Sunt nedisciplinați și predispuși spre conflicte interioare, dau dovadă de moleculă și motivație redusă, dar se autoapreciază adecvat.

Rezultatele obținute la testul de personalitate relevă adolescenții agresivi **romi** ca fiind nerăbdători și neliniștiți, ei devin ușor irascibili și furioși, apoi agresivi și amenințatori. Sunt foarte superștiosii, nu sunt constanți, acționează în funcție de fiecare caz în parte, sunt dezorganizați și iresponsabili, onși sensibili, uneori pot manifesta tendința de a proteja pe cineva, predispuși spre romantism și artistism. Posedă un onalt potențial de creație, on mult la obiceiuri și tradiții. Sunt necontrolați și nedisciplinați, leneci, relaxați și au o motivație redusă pentru muncă.

Pentru a identifica dacă există unele diferențe semnificative între grupurile de diferite etnii la anumii factori de personalitate, am utilizat ca metodă statistică testul F(ANOVA unifactorial).

Rezultatele obținute sunt următoarele:

Perechile de grupuri de diferite etnii	Diferența dintre medii	Prag de semnificație	Factori de personalitate
Evrei-romi	0,49	0,05	autoapreciere
Grguzi-romi	0,69	0,02	practic/imaginativ
Ruei/ucr.-grguzi	0,48	0,05	oncrezător/temător
Bulgari-romi	0,45	0,05	dependent/independent
Evrei-romi	0,71	0,01	necontrolat/controlat
Evrei-grguzi	0,68	0,02	necontrolat/controlat
Ruei/ucr-romi	0,75	0	relaxat/tensionat

Datele din tabelul de mai sus relevă o diferență semnificativă ($t=0,49$, $p=0,05$) între subiecții de etnie evrei și romi pentru factorul *autoapreciere*, ceea ce semnifică că evreii se supraapreciază în timp ce romii se subapreciază. De asemenea, romii se diferențiază semnificativ de grguzi ($t=0,69$, $p=0,02$) la factorul *practic–imaginativ*, ceea ce onseamnă că adolescenții din grupul agresiv grguz sunt mai practici, se orientează către realitatea exterioară, în timp ce romii au o imaginație mai dezvoltată, fiind orientați către lumea lor interioară și posedă un onalt potențial de creație.

Grupurile de bulgari și romi obțin o diferență semnificativă ($t=0,45$, $p=0,05$) pentru factorul *dependent–independent*, ceea ce onseamnă că bulgarii sunt mai conformiști, mai dependenți de grup, și preferă să ia decizii și să acționeze în comun, și le lipsește inițiativa în timp ce romii sunt mai independenți, preferă să ia propriile decizii, onși nu sunt neapărat dominanți pentru că nu oncearcă să-i convingă pe ceilalți în veridicitatea lor, ei nu au nevoie de susținerea și acceptarea celor din jur.

Adolescenții agresivi evrei obțin diferențe semnificative vis-a-vis de cei romi ($t=0,71$, $p=0,01$) și cei grguzi ($t=0,68$, $p=0,02$) pentru factorul *necontrolat–controlat*. Deci, în timp ce grupurile de romi și grguzi sunt necontrolați, nedisciplinați, grupul de adolescenți agresivi evrei au un autocontrol mai dezvoltat, oei gestionează emoțiile și comportamentul, sunt bine determinați și tind să ducă lucrurile la bun sfârșit.

Ultima diferență semnificativă se observă la grupurile ruei/ucraineni-romi ($t=0,75$, $p=0,00$) pentru factorul *relaxat–tensionat*, fapt ce semnifică că romii agresivi sunt foarte relaxați și leneci, au o motivație foarte redusă și o mulțumire de sine exagerată, pe când rueii/ucrainenii agresivi sunt tensionați, frustrați, excitați, neliniștiți. Starea de frustrare în care se află rueii/ucrainenii se datorează unei motivații onalte și

nemulțumirii permanente.

On concluzie susținem ideea lui Raymond Cattell conform creia „*Personalitatea este cea care permite o predicție asupra a ceea ce va face o persoană într-o situație dată.*” Aadar, este foarte important a prevedea comportamentul, a prevedea ceea ce o persoană va face ca răspuns la stimulul unei situații. Iar cunoașterea profilului de personalitate al adolescenților agresivi de diferite etnii va facilita munca celor care activează on domeniul instructiv-educativ.

Bibliografie:

1. Bonchie E. Psihologia dezvoltării. - Oradea: Editura Imprimeriei de Vest, 2000.
2. Brate A. Paradigme ale personalității. - Sibiu: Editura Universității „Lucian Blaga”, 2001.
3. Neculau A. Psihologie socială. - Iași: Polirom, 1999.
4. Rădulescu S. Sociologia violenței familiale. - București: Lumina, 2001
5. Абрамова А. Практикум по возрастной психологии. - Москва, 2000.
6. Бандура А. Подростковая агрессия. - Москва, 2000.
7. Вачин Д. Психология зла. - С. Петербург, 2001.

Prezentat la 22.10.2007